

УДК [378:37.011.3-051]:377

Н.В. Волкова, Кривий Ріг, Україна / N. Volkova, Krivoy Rog, Ukraine
e-mail: volkovanatali@list.ru**УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ У ГАЛУЗІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Анотація. Стаття присвячена актуальному питанню забезпечення якісної професійної підготовки фахівців у галузі харчових технологій на основі концептуальних та методичних засадах професійної освіти. Здійснений науково обґрунтований аналіз основних питань змісту, форм, методів підготовки та вимог до майбутніх фахівців харчової сфери діяльності окреслені особливості сучасних систем рівневої професійної підготовки інженерів-педагогів у даній галузі. Вивчаються думки науковців щодо чинників якісного функціонування та підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах професійної підготовки. Здійснено огляд думок дослідників щодо удосконалення якості підготовки кадрів в системі підготовки студентів технологічно-педагогічних факультетів.

Ключові слова: професійна підготовка, інженер-педагог, харчові технології, якість знань.

Conditions of professional training of future engineers-teachers in the field of food technologies in the context of modern European integration processes

Annotation. The article is devoted to the topical issue of providing quality professional training of specialists in the field of food technologies based on conceptual and methodological principles of vocational education. Implemented a science-based analysis of the key issues of form, content, preparation methods and requirements for future specialists of food trends; outlined the features of modern systems of level of professional training of engineers-teachers in the field.

Scientists studied opinion on factors of quality of operation and training of future engineers-teachers in vocational training. Done survey of opinion research for the improvement of quality of training students in training technological and pedagogical faculties.

Key words: training, engineer, teacher, food technology, quality knowledge.

Актуальність теми дослідження.

Перетворення інформації, знань, інновацій у головний ресурс економіки обумовило потребу і створило нечувані можливості для звільнення людини, піднесення її як вільної особистості, розвитку її розумових і творчих здібностей, у чому вирішальна роль належить освіті.

У сучасному суспільстві, що фактично є перехідним станом від індустріального до постіндустріального, освіта і, зокрема, вища освіта, перетворилася у визначальний чинник динамічного соціально-економічного розвитку країни. Водночас, її висока якість можлива тільки за умови формування у державі ефективних інститутів її функціонування та управління нею. Механізм функціонування освіти, у тому числі й вищої, розвивається і трансформується в нових умовах глобалізації й демократії суспільства.

Вища освіта стає дуже важливим суспільним інститутом, вона вимагає постійного реформування змісту, технології та управління нею. З одного боку, необхідно теоретично обґрунтувати сутність, функції, роль вищої освіти як інституту в сучасній економіці та суспільстві, з іншого – удосконалити механізм управління вищою освітою. Система державного управління має базуватися на механізмах і стимулах, що впливатимуть на вищі навчальні заклади, спонукаючи їх підвищувати якість освітніх послуг, відчувати відповідальність за результати своєї діяльності, формувати людський капітал, потрібний для становлення економіки знань.

Підготовка інженерів-технологів харчової галузі зосереджується на оволодінні ними цілісною

системою професійних знань, умінь, навичок, досвідом творчої професійної діяльності, формуванні готовності до вирішення виробничих творчих завдань, проявленні інтелектуальних, духовноморальних, творчих здібностей. Такі високі вимоги до рівня творчої професійної діяльності сучасного фахівця харчової галузі зумовлюють необхідність підвищення якості.

Аналіз попередніх досліджень. Проблема удосконалення якості підготовки кадрів для різних напрямлень економіки не нова. Вона розглядалась у роботах різних дослідників (А. Беляєва, О. Гузалова, О. Діденко, О. Дьомін, Л. Єрьоміна, М. Іванов, М. Кабанець, О. Кошук, Н. Купріяничева, В. Нагаєв, А. Низовцев, О. Попова, І. Рогов, М. Скирута, О. Шандиба). Не дивлячись на значні розробки авторів, сьогодні актуалізується управлінський аспект цієї проблеми.

Мета статті. Конкретизувати умови підвищення якості професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі харчових технологій. Теоретично обґрунтувати їх вплив на ефективність педагогічного процесу.

Виклад основного матеріалу. Подолання кризових явищ в суспільстві пов'язане з розвитком людського потенціалу та його ефективного використання в оновленні суспільства. Людина розглядається не тільки як фактор соціального розвитку, а й як головний суб'єкт, що користується його результатами. Ще А. Сміт розглядав людину частиною багатства і метою суспільного виробництва. А. Маршалл добробут суспільства пов'язував з

розвитком людських ресурсів. «Виробництво багатства - це лише засіб підтримки життя людини, задоволення його потреб та розвитку його сил – фізичних, розумових і моральних. Але сама людина – головний засіб виробництва цього багатства, він, же, служить кінцевою метою багатства» [3, с. 246]. Т. Шульц в модернізації виробництва відводив значну роль людині та її потенційним можливостям, розуміючи під людським капіталом сукупність знань, компетенцій, кваліфікацій, що виконують провідні ролі в підвищенні ефективності виробництва.

Розвиток людських ресурсів привертало увагу А. Сена. Він вважав, що розвиток людини - це питання свободи, тобто не безмежне збільшення економічного потенціалу суспільства, а створення можливостей для вибору людини: цілей, дій, способів вирішення завдань, власної позиції, способів отримання освіти. Дещо інший підхід до людини у Б. Юдіна, який розвиток людини розглядає як процес реалізації творчої самореалізації, збереження його природної суті. Людський потенціал в цьому підході трактується як відповідальність особи за свою долю, її здатність зберегти природні основи власної індивідуальності.

Критичний аналіз практики підготовки кадрів для різних сфер професійної діяльності, рівня їх професійної готовності і компетентності свідчить про необхідність кардинальних змін в практиці вищої школи, особливо педагогічної. Вивчення та аналіз роботи початківців фахівців дозволяють говорити не стільки про нестачу професійних знань і навчань, скільки про низький рівень активності професійної позиції і творчого стилю діяльності вчорашніх випускників університетів. Недоліки в підготовці кадрів в більшій мірі можна пояснити нечіткістю, еkleктичністю, догматизмом цілей професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в області харчових технологій в умовах вищої школи. Слід констатувати, що вузівський процес поки що не націлений на систему формування творчої особистості студентів і реалізацію в ході навчання різних шляхів розвитку їх творчих здібностей.

Нові вимоги до підготовки кадрів зумовлюють необхідність створення нової моделі підготовки студентів до професійної діяльності в умовах вищої школи. Модернізація повинна здійснюватися не за рахунок збільшення годин на навчальні предмети, а шляхом переорієнтації навчання у ВНЗ з когнітивного початку на особистісно-орієнтовані основи, об'єднання зусиль усіх університетських кафедр на формування особистості майбутнього інженера-педагога в галузі харчових технологій, відповідної соціальним замовленням та новим тенденціям, що відбуваються в сучасному суспільстві.

Модернізація роботи вищої школи обумовлює реалізацію в її практиці основних напрямків по оновленню спрямованості і характеру цілей, змісту і конкретизації системоутворюючих її структуру

компонентів, а саме:

- створення педагогічних правляться освітнього середовища;
- підвищення виховного потенціалу вищої школи;
- забезпечення двоаспектного цілепокладання професійної підготовки майбутніх фахівців;
- моделювання зміст професійного навчання, принципів його відбору і структурування;
- впровадження інноваційних технологій професійної підготовки;
- методичне оснащення викладання навчальних дисциплін;
- комплексної системи моніторингу та оцінювання професійної готовності студентів, рівня їх професійної компетентності.

У вирішенні проблеми розвитку людського потенціалу провідна роль належить освіті. Незважаючи на відмінність у трактуваннях суті поняття «освіта», воно розуміється як становлення особистості, розвиток природного індивідуальності, реалізація людського призначення. М. Шелер зазначав, що освіченим є не той, хто багато знає, а той, хто опанував структурою своєї особистості [2, с. 46].

Реалізація моделі освіченої людини, розвиток його потенціалу обумовлює вдосконалення освітніх систем, підвищення якості підготовки педагогічних кадрів. Освіта, грає важливу роль в реалізації моделі освіченої людини, розвитку його ресурсів. Без якісної підготовки сучасного педагога неможливо реалізувати модель освіченої людини.

Специфіка сучасної вищої педагогічної освіти полягає в тому, що воно активізує роль самої особистості в організації способу життя на основі вільного вибору, відповідальності за професійний вибір, орієнтує на запити інноваційного перетворення суспільства.

Вища школа покликана озброювати майбутніх фахівців умінням орієнтуватися і гідно діяти в сучасних соціокультурних і соціо професійних ситуаціях. Завдання полягає в тому, щоб допомогти випускникам вищої школи творчо адаптуватися до життя, підготувати їх до соціального партнерства. Проблема полягає в тому, щоб перетворити сучасну вищу освіту в механізм трансляції цінностей, моральних принципів, ідеалів. У «проблемному» полі освіти викладач повинен навчити студента вмінню проектувати перспективу власної життєдіяльності та професійної праці, не допустити появу умов стимулюючих кризу ідентичності особистості.

Сучасний фахівець повинен вміти працювати з різними джерелами інформації, мати доступ до різних галузевих баз даних, науки, техніки, освіти, культури та ін. Культура роботи з вербальними джерелами інформації повинна поєднуватися з

культурою користування комп'ютерними мережами в підготовці сучасного фахівця.

Інформаційні комп'ютерні мережі дозволяють:

- студентам і викладачам спілкуватись із колегами, фахівцями, які працюють в самих різноманітних областях;
- брати участь в електронних семінарах, конференціях, симпозиумах;
- отримувати інформацію від різних районів земної кулі;
- мати доступ до електронних архівів програмного забезпечення для персональних комп'ютерів.

Аналіз вузівської практики дозволяє говорити про те, що результативність професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій багато в чому визначається тією атмосферою, де протікає освітній процес. Простір аудиторії являє собою складне переплетення енергетичних полів студентів. Викладач, входячи в аудиторію, вносить в неї свою енергетику. Відбувається своєрідне емоційне зараження, емоційний резонанс (І. Павлов, В. Сімонов, К. Станіславський), коли настрої студентів передається викладачеві, а його настрої впливає на морально-психологічний клімат аудиторії. Атмосфера довіри і відкритості між учасниками педагогічного процесу позитивно позначається на мотивах навчальної діяльності та її результативності.

Педагогічне середовище позитивно впливає на якість професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій і забезпечує:

- психологічний комфорт і готовність діяти в освітньому процесі;
- структурування інформації з урахуванням ціннісних критеріїв; зміна ситуаційного контексту;
- регулювання відносин між учасниками педагогічного процесу;
- стимулювання народження Нових ідей, проблем і нестандартних способів їх вирішення.

Атмосфера в навчальній аудиторії залежить від культури педагогічного спілкування, педагогічної взаємодії викладача та студентів. Ще у вузі майбутні інженера-педагога повинні знати, що на педагогічну взаємодію негативно впливають: формалізм в роботі; ігнорування свободи вибору і дій учасників педагогічного процесу; невміння проникнути в суть педагогічного дії, нерозуміння внутрішньої природи та форми і механізмів виховного впливу; сліпе копіювання чужого досвіду.

Якість професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій багато в чому обумовлюється тим, нас колько студенти усвідомлюють необхідність власного професійного зростання та індивідуального розвитку. Важливо навчити складати програму індивідуального розвитку і озброїти їх методикою вироблення стратегії і тактики реалізації освітнього маршруту.

Складовими цієї методики виступають:

- з'ясування змісту програми професійного розвитку майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій при вивченні вузівських дисциплін;
- постановка мети і конкретних завдань, змісту, вибір форм і способів реалізації;
- моніторинг успішності її здійснення;
- оцінка отриманих результатів, коригування власної діяльності і прогнозування подальшого професійного зростання.

Використання в університетській практиці індивідуальних програм професійного зростання майбутніх інженерів-педагогів в області харчових технологій передбачає синхронізацію освітнього процесу в контексті вивчення особистості студентів за допомогою психологічної служби, взаємодії психолога і викладачів вищої школи. У змісті такої взаємодії на початковому етапі передбачається:

- вивчення змісту і методики діяльності викладача з урахуванням специфіки навчальних дисциплін і курсу навчання студентів;
- знайомство з принципами педагогічного спостереження і оволодіння методикою складання карт педагогічного спостереження;
- збирання, аналіз і вирішення проблем, що виникають в ході інформаційної діяльності з вивчення особистості студентів.

Взаємодія психологічної служби викладачів вищої школи забезпечують реальні умови підвищення якості професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій. Спільна робота спрямована не тільки на структурування навчальної роботи з урахуванням індивідуальних можливостей кожного студента, а й на озброєння їх програм і методикою психологічної підтримки учнів і надання їм своєчасної педагогічної допомоги.

Підготовка майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій до роботи з розвитку власного особистісного потенціалу та людських ресурсів своїх учнів у педагогічній роботі вимагає створення необхідних умов, дотримання яких буде позитивно впливати на якість педагогічної освіти. До числа цих умов, які підвищують якість знань майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій відносять:

- надання освітньому процесу особистісної направленості;
- будівання індивідуальної освітньої траєкторії, інтеграція стандартних планів і програм з індивідуальними програмами розвитку особистості;
- переклад учнів з позиції об'єктів освітніх устромлених педагогів в позицію суб'єктів власного обазованія;
- формування відповідальності учасників освітнього процесу за його результати і навчальні досягнення;

– активізація участі учнів в плануванні, організації навчального процесу, структуруванні його змісту, виборі форм, методів, засобів, ступеня відповідальності за результати;

– гармонізація інтелектуального і емоційного чинників освітнього процесу, який виступає основою розвитку професійного потенціалу студентів.

Модернізація професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій у вищій школі передбачає оновлення її структурних елементів, серед яких важлива роль відводиться:

– особистісно-гуманітарної орієнтації навчальної інформації, змісту освіти;

– системному баченню професійної діяльності;

– педагогічному діагностуванню та педагогічному моніторингу;

– становленню активної професійної позиції і творчого стилю діяльності;

– формування рефлексивної і комунікативної культури;

– оволодіння методикою творчої роботи та інноваційної діяльності;

– розвитку професійних спосібностей;

– оволодіння мистецтвом педагогічного менеджменту і маркетингу.

Результативність розвитку потенціалу людини визначається моделюванням освітнього процесу

таким чином, щоб стимулювати інтелектуальні та емоційні сили його учасників, гармонізуючи їх відповідно індивідуальних освітніх стратегій. Людські ресурси, можливості їх різнобічного використання в діяльності залежить від розвитку суб'єктності майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій.

Основними шляхами її розвитку є:

– надання свободи вибору дій і способів розв'язання пізнавальних завдань;

– виконання комунікативно-ігрових проєктів;

– розвиток рефлексивних здібностей і управління емоційним станом студентів;

– демократизація та діалогізація відносин в системі «викладач-студент»;

– активізація зусиль в плануванні, організації і реалізації навчальної роботи;

– вибудовування індивідуальної стратегії і тактики в освітньому процесі.

Висновок. Таким чином, якісною вищою педагогічною освітою є одним з факторів розвитку особистісного потенціалу майбутніх інженерів-педагогів в галузі харчових технологій. Спрямованість освіти на особистість, вдосконалення її професійних ресурсів – важливі аспекти освітнього процесу. Розвиток людського потенціалу засобами освіти якісної підготовки педагогічних кадрів – необхідна основа подолання кризових явищ в економіці будівництві демократичного суспільства.

Література:

1. Кондрашова Л.В. Педагогика высшей школы: проблемы, поиски, решения [монографический очерк]/ Л.В.Кондрашова.- Кривой Рог: ЧНУ имени Богдана Хмельницкого, 2014. – 399с.
2. Шелер М.Формы знания и образования / М.Шелер//Избранные произведения. – М., 1994.
3. Marshall A. Principles of economics. – L., 1983. – p.246.